

WWW.UNILIBS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Бр. 22. У Сомбору 30. новембра 1881. Год. XIII.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 15. и последњег у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Училици, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Дописи и претплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

НАШТО ВАЉА УЧИТЕЉ ДА ОБРАТИ ГЛАВНУ ПАЖЊУ У НАЈНИЖИМ РАЗРЕДИМА ?

Вад почетком школске године учитељ први пут погледа на гомилу деце, што се пред њим посадила, онда му заиста није лако кад помисли, у каквом су му стању та деца доведена и шта он треба из њих већ за годину дана да начини. Благо њему ако се не баци одмах шкодљивом журбом на задаћу, коју му стављају поједини наставни предмети, него ако прво и искључиво уочи једно, чему ваља сву своју пажњу и бригу, сву своју снагу да посвети, а то је *да позна децу*. Нека му је прва задаћа, да задобије љубав дечице, јер кад га заволе, радо ће му одговарати на питања и навикнуће се лако на школу и њезин ред. Пре сваког другог рада научиће он своје ученике да мотре на чистоту и тачност, да пазе на његове речи и да учтиво и уредно седе или стоје. Учитељ ће већ бати њихове очи, њихове уши, њихове руке и њихов језик за цељи наставе, која ће истом после да пастуши. Већбања у гледању и схватању, слушању и пажњи, као и у говору чине прелаз читању а у вези са већбама руке и прелаз цртању и писању.

Тим путем добија се посредник за те предмете. А без посредника била би већбања у читању, кад би се читало пре но што се већбало у говору, те деца не разуму, шта значе речи и реченице, које читају.

Истина је, да се треба трудити, да деца у првом разреду што већма напредују у читању, али то никад не треба да буде на штету духовног развитка ученика, а то би било, кад би механички читала слова, а неби знала шта читају. Тако читање није шта друго него пука и недостојна дресура. Баш зато се чита, да ученици науче да познају, разуму и исказују

садржај. То ће тек онда бити, ако читању предходи правилан говор и разумевање. Ако су се деца најпре увецбала, да чисто изговарају и добро наглашују речи, које ће читати, онда је посао самог читања олакшан. Ни у почетку не сме се дозволити читање самога читања ради, па ни читање појединих речи а да се не пази шта исте значе, јер то би значило навикнути децу да не мотре на садржај. Пропустили се то, онда у таким школама деца обично ни у старијим разредима не могу да се навикну, да пазе на смисао и да с разумевањем читају.

Због тог не треба трпити механичан поступак, којим се деца упућују да читају, а да не знају шта читају. Али баш то сматрају неки за вештину, да деца читају што не разуму, па се чисто чуде, кад ко захтева од деце, да кажу значење речи, смисао реченица, које су читала. У школама, где се тако механички учи да чита, прелазе се гдекад невероватном брзином листови буквара Деца, која су тек четири пет месеца у школи, читају већ читаво комађе, али тако, да изговарају поједине речи у слоговима, не у вези, као што треба, тако да се не може ни једна реч да разбере и да ученици наравно не знају ништа од оног, што су читали. Таким поступањем привикава се несмислено читању речи без садржаја.

Варају се, који мисле, да дете може да научи правилно да чита и кад не зна, шта чита. Само у колико се навикне да добро схвата и да тачно исказује, што је схватило, само у тој мери учи оно у ствари да чита. Не треба оцењивати успех по том, колико је страна и комађа механички, т. ј. без обзира на садржај, дакле и без правилног нагласка и већином са многим нагрдама прочитано, него по том, у колико могу ученици добро да схватају, тачно да изговарају, правилно да наглашују и да укратко кажу садржај онога, што су у читању прешли.

Разговори, којима се припрема читање, не треба и не смеју се развући преко мере, да се изгубе у шареној множини и разноврсности ствари и предмета. У народној школи не може се губити време, јер много шта има она да изврши. То ни није нужно тамо, где се читају ствари, које се ограничавају на круг дечији, а тај је доста простран за вецбање у спајању различитих гласова. Због тог је једно од главних мерила за ваљаност ког буквара, да се у њему налазе само такве речи и тако комађе, које се односи на ствари и радње, што их деца већ познају или које се могу без по муке предочити.

У говору могу деца добро да се вежбају и при рачуну, кад се употребљују околни предмети, да се на њима уче основни бројеви и њихова вредност. Не може се замислити гора методичка погрешка, него кад се почиње да рачуна само чистим, неименованим бројевима, те се тим при рачунању иде на руку оном истом механизму, ког смо поменули горе при читању. Није чудо, ако ученици не поклањају никакво учешће таквом монотоном и апстрактном послу! Науче ли се тако деца на бесмислено читање и тако исто бесмислено преписивање, онда није чудо, што не могу да исказују у кратким реченицама оно, што су видели.

Ни са библијским приповеткама не треба пре почети, док деца не буду у стању да разуму какву просту приповетку. Увек се ваља чувати, да се не учи ништа непосредно, да се избегавају речи без смисла. Увек мисли на то, коме говориш. Ако твоји ученици не разуму најпростије, за што их питаш, о оцу и матери, о стварима у школи и т. д., онда не очекуј од њих, да ће корисно моћи да слушају библијске приповетке. *) Опасна је обмана, кад се мисли, да ће разумевање доцније само од себе доћи. Дете мора знати, шта каже и само онда може се очекивати, да ће следовати дубље разумевање с годинама. Треба да се чувамо, да дете не навикнемо, да седи без учешћа и да се не научи да буде равнодушно и да не мисли.

У првој половини године ваља сву своју снагу концентровати на то, да се развије дечији дух и говор. После ће напредовање бити у толико лакше.

Напротив с певањем може да се почне одмах. Деца певају тако радо и већином су већ певала. Треба дакле само продужити и клонити се многог предходног вежбања, које би могло лако децу да умори. Певање нек је слободно, а куражни нека певају и сами. Деца се тим вежбањем ослободе и буду весела, те као што јасно певају, тако и говоре. Певање је изврсно васпитно средство, које неби смела ни једна школа да занемари. Дете радије пева, него што чита, слуша, нише, приповеда. Али по себи се разуме, да ваља бирати песме према дечијем схватању.

Није дакле учитељева задаћа у првом разреду, да улива знања, него да промишљено и непрекидно управља и посредује

*) С тога баш ваља, да се са ученицима првога разреда у почетку школске године предузима брижљиво очигледна припрема за прву наставу у вери (види: Убуство за прву наставу у вери од П. Ђ. В. Панчево 1879.) У.

код детета. да се изнутра из себе развије слободно, здраво и паравно. То ће бити главна задаћа још и у другом разреду. Поступак при настави једино опредељује вежбање телесне и духовне снаге, непрекидно развијање у схватању, стварање из самог себе, навика деце на ред и пажњу и способност, да самостално разуму оно, што чују и виде. Тој цели ваља да служи читање, говор, писање, рачунање и певање. Све се даје дакле свести на васпитно уплиvisaње на дете. Навика и ред основни су наставе, која без њих може само кржљаво, а много пута не може баш никако да напредује:

(По Едуарду Боку.)

ИСПИТИВАЊЕ СЛУХА У ШКОЛАМА.

Већ од више година посвећује се велика пажња испитивању вида у школама. Врени, искусни стручњаци испитивали су у том погледу многе хиљаде школске деце и изложили су резултате својих истраживања у прегледним таблицама, које су стекле признање не само у лечничким круговима због њихове научне вредности, него су привукле на себе јаван и општи интерес, јер телесно здравље ученика остаје увек први и неопходни услов за успешан рад учитеља. Заиста је на том пољу потпуно оправдана школска штатистика, која се иначе тако много злоупотребљује у наше дане; јер овде, где се тиче физичних недостатака, може се свуд излазити са истог основа и мерити истим сталним мерилом. Сигурност и тачност резултата, који су добивени испитивањем вида у школама, довољно је доказана практичном применом, коју отуд изведени закључци налазе сада свуда при уређењу школских дворана и новим школским градњама, док међутим остале школскостатистичне таблице не вреде на оно мастило и папир, који се годинама троши на њихово писање и штампање, а нико их као што сви знамо ближе ни не гледа ни не испитује, тако да су одмах чим изађу зреле за кошар.

Нова је помисао, да се и слух школске деце подвргне научном посматрању. То је чинио минулога лета др. Вајл, лечник ушију у Штутгарту и авторитет у својој струци и дошао је до таквих резултата, који ће све учитељске кругове живо занимати. Он је добио од школске власти дозволу, да подвргне испитивању слух од 4500 деце у добу од 7—14 година, дечака и девојчица из свију сталежа. Излазна му је тачка била, да нормално ухо чује у растојању од 20—25 метара пушљетање средње јачине, ако је око довољно мирно, и са тог основа дошао је до ових резултата:

1) Недостатци слуха јако су распрострањени: у народним школама чуло је до 30% деце на једном или на оба уха недовољно; ненормално чуло их је још више; 2) деца из имућнијих породица чују боље по сиромашна деца; 3) број недостатака расте са годинама старости; 4) у сеоским школама постоје релативно добри одношаји.

Други резултат има се без сумње приписати већем старању, које

се у имућнијим породицама поклања телесном благу деце. Чистота је тако рећи луксус, јер стаје времена и новаца; ни једно ни друго немају они, који морају од јутра до мрака да се зноје за насушни хлеб. Трећу реченицу могли би, а да се не огрешимо о истину, и овако да искажемо: „Недостатци слуха расту с разредима“ уместо „са годинама,“ и тада имамо пажње достојну паралелу оном, што су лечници очмију нашли за растећу кратковидост у старијим разредима, нарочито научењачких школа.

Др. Вајла се потрудио, да истражи и узрок тим нађеним недостатцима слуха. У том погледу нашао је он ово: 1) бубна опна пробијена са гнојењем код 2% деце; 2) запушачи од лоја из ушију или њихово постајање (бележени су само они случајеви, где је нагомилани лој покрио већ добар део бубне опне) код 13%; 3) стражњи набор код скоро 5%.

Не треба ни помињати, да многи оболели ни не слуте да какав недуг имају и да већина није никад потражила лечника. Зацело су многа деца, која рђаво чују, сметња у настави и терет за учитеља, који их сматра за ненажљиве и по томе ш њима поступа; а сама та деца кад виде себе запостављене и да их неправедно руже, изгубе поверење и вољу за науку и тако поникне из телесног недуга трајна сметња добром успеху наставе. Зато је оправдан савет *дра Вајла*, да се дете, које је увек ненажљиво, испита, какав му је слух.

По нашем мњењу доприноси доста слабљењу слушних органа код деце и претерано јасан говор, да не кажемо дерање, које је уобичајено у многим школама, исто као што и превелика светлост шкоди очима. Где је у једној згради више разреда, па се човек налази у њој, добија често утисак, као да су око њега собе, у којима су затворени бесомучници.

Из овог кратког извештаја види се, како треба велику пажњу посветити ушима како у школи тако и у породици. И ако ће жеља ученог испитаоца, да учитељи у почетку сваке године испитују слух ученика, јер се то да извести лако и брзо, засада још већином остати без одзива, то се ипак смемо да надамо, да ће саопштена вест дати и на другим местима повод сличном испитивању, што би било веома корисно.

(Schw. Lztg.)

ИЗВЕШТАЈ

о раду учитељске скупштине округа потроварадинског у Земуну дана 26.
27. и 28. Септембра 1881.

(Свршетак.)

Уторак пре подне известиоц трећег питања г. Иван Тунић доказао је психолошки да су опетовнице за децу нужне, да је нужно да деца стечена знања опетују и по могућству прошире, по да је то у данашњим опетовницама у супрот и марљивом раду учитељском и настојавању од стране власти да се опетовнице уредно похађају немогуће постићи и то с тога, што је време за наставу кратко, што се примају деца која су тек I. или II. р. свршила, шта више и така која у школу ни ишла несу (особито шегрти), што опетовнице немају наставног плана одређеног и што нема потребних и сходних књига за њи. По томе је навео шта је најнуждније да се у сеоским, шта у варошким опетовницама предузима.

И ово је питање изазвало бурну генералну дебату. Г. Доминковић се изразио одсудно против опетовница него је предлагао да се и овде уведу ма и за покушај само школе као што су у Шведској тако зване „Volkshochschulen“, које су у најтешњој свези са основним школама, у којима се недељно 6—10 сати предаје, те се постављају и посебни учитељи са одређеном платом, а не као наши што морају бесплатно у опетовницама да раде. Неки су били зато да се редовна школа још две године продужи а опетовнице да се укину, неки су опет тражили да опетовнице само за варош остану. По исцрпљеној генералној дебати чита известиоц своју прву резолуцију :

1. „Опетовна обука нека траје 2 године, а нека се држи недељом и другим цркв. празницима по 3 сата не рачунајући овамо обуку у веронауци.“

Резолуцију ову скупштина забаци и место ње усвоји следећу :

„Опетовница нека траје једну год. на селу а 2 год. у вароши и то 2 сата само недељом.“

2. „Школске области нека строго над тим бдију, да деца пре него што ступе у опетовницу кроз 6 год. марљиво полазе свакадању учиону, те сврше 4. или барем 3. р. с добрим успјехом, а уједно и над тим да и опетовници учиону марљиво полазе.“

Прима се са следећим додатком : „Да мајсторски цехови несемеју примати децу на занат без сведочбе отпуснице из свагдање школе.“ —

3. „Шк. области нека даду израдити посебну учевну основу за опетовницу по самим учитељима, а ови нека по могућству узму обзир на месне и пределне одношаје практичнога живота.“

4. „Почем је задаћа опетовне учионе не само опетовати прибављено знање, него да га колико је могуће и рашири, то нека се шк. области побрину за књиге које су прикладне за опетовну обуку.“ —

Известитељица четвртог питања Фрањица Хавлик саслушана је од стране скупштине врло запетом пажњом и признајемо да нас је говором јако изненадила. Скупштина јој је говор са живим одобравањем саслушала. Она је у свом говору разложила шта значи господарити, наиме, да човек малим трудом и трошком много изради, те је по томе протумачила и формалну вредност господарства, које утиче на развијтак ума, на буђење естетичног и религиозног чувства. Пошто је господарство народу неопходно нужно с тога нека га и школа негује. Да би учитељ побудио љубав за господарство мора га он сам љубити, па своје — и ако скромно господарство — узорно држати. Зато је потребно да је члан каквог господарског друштва. Мора марљиво читати на тај предмет односеће се списе; мора код сваке школе бити и врт у ком би се деца и практично вежбала. О господарству не треба учитељ да само на то одређеном часу говори, може се и на другим часовима говорити, н. пр. кад је физика, нек се говори о промени природних сила у господарству, кад је рачун, нек се примери узимају из господарства. Зато је да се о господарству још у I. и II. р. уз очигледну наставу почне понешто да ради. Предлаже следеће резолуције :

1. „Учитељ ће у младежи побудити љубав за господарством, ако

www.unibg.rs
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
буде сам љубитељ господарства, а то ће бити ако узнастоји да си у том прибави што више практичнога и теоретичнога знања.“

2. „Ако буде у том предмету подучавао младеж што више практично не занемарујући да како ни теоретично обучавање, зато треба свака општина да има велик шк. врт, у њему нека се негују све врсте господарствени билина, те нека је у њем и пчелњак.“

3. „Ако поучи младеж, да би народно господарство већим маром и трудом те изображењем, на бољем ступњу могло бити него што је сад.“

4. „Ако се буде обучавајућ младеж у различитим предметима освртао на корист, коју пружа умно господарство у опће а свака врста господарства напосе.“

5. „Да се жељена сврха постигне што боље нужно је, да се за господарство што више сати одреди.“ —

Све ове резолуције усвоји скупштина без икакве дебате и промене.

По подне је г. Сава Диклић предавао о „друштвеном наображењу учитеља.“ Предавање је било добро посећено и с великом пажњом саслушано.

Трећи дан пре подне известитељица петог питања Евгенија Грба разложила је у свом говору, да је домаћица средиште породичног живота, овај пак средиште социјалног а клица државног стања. Сретна је она породица која има добар домаћи живот а овај понајвише темељи домаћица. Школа ваља да спреми девојчице за ваљане домаћице, с тога се оне имају да вежбају и науче ономе што ће им за потоњи домаћи живот да треба: у школи треба да науче како се негују деца, како се зготавља платно, шију кошуље, негује живина, обрађује поврће и т. д. Поред тога ваља их упућивати да свагда буду чисте, да своје ствари чувају и хотимце не абају, да послове своје саме израђују и т. д. тиме ће се навићи на уредност, штедњу и радиност. Уопће ако основна школа по могућству даде напутак у оном што ће за домаћице требати, ако у њих побуди љубав за кућанством, онда је свој задатак извршила и цел постигла.

Говор је пажљиво саслушан и известитељица би са „живела“ награђена. По томе прочита своју резолуцију која овако гласи:

1. „Свакој ваљаној домаћици потребно је да добро зна сваки посао у кући и око ње, т. ј. како се узгајају деца, како се зготавља платно шију кошуље и остала, како се обрађује поврће и зготављају јела.“

Тому школа припомоћи може, ако се ученице као будуће домаћице већ зарана поучавају и упућују не само теоретично него по могућству и практично у најважнијих им дужности, као у радиности, штедљивости, чистоћи, уредности и пристојности, а уз то им се пода у школи опће образовање као приправа за свако будуће звање, у опће као подлога и средство за даљне изображење и усавршење те олакшање привреде.“

Резолуција буде од скупштине једногласно усвојена.

Сада је ваљало да је учитељица из Митровице Зора Вукојевић известила о шестом питању „Може ли се учитељици поверити наобразба дечака“. Не пошто је иста учитељица тврдо држала да ће до скупштине из овог округа премештена бити није резолуције послала па и неможе питање да расправља, пошто се није приправила.

Овим је исцрпљен дневни ред и председник позове скупштинаре да подносе своје посебне предлоге, а пре свега приступи се избору двају чланова за земаљско школско веће, за које буду изабрани као заступник основн. шк. г. Фрања Дубравчић надзорник, а за заступника грађанских школа г. Јозичић упр. грађ. школе.

Поново се бирају стари чланови сталног одбора од 6 лица у исти одбор за припрему тема за расправљање.

Усваја се предлог да стални одбор до Божића спреми темата за расправљање, и да иста учитељима обзнани, како би се ови могли раније пријавити као известиоци те још у првом полећу резолуције надзорништву приопћити, како би се и скупштина могла раније заказати и обдржати.

Подпредседник као пресудиоц изложеног ручног рада изјављује своје подпуно задовољство сврху изложених предмета. — Учитељ Кристић подноси извешће о стању књижице и књижничке благајне. — Учитељ Бизумић предлаже, да се изабере одбор, који би сачинио преставку на пресветлог бана у којој да се умоли: да се свима у провинцијалу или граници служећим учитељима, служили они као привремени или помоћници са или без декрета те године урачунају, те да према укупним службујућим годинама и мировину добију — прима се.

Пошто више никаквих предлога није било то председник позове г. Доминковића да своје предавање још до подне држи, како би по подне сваки слободан могао да буде. Г. Доминковић је извео све методе које су до сад у земљописној настави употребљаване и данас употребљују те навео која је најбоља, по томе је и градиво земљописне наставе по разредима поделио; ово корисно предавање је захвално од скупштине примљено.

По завршеном раду појавила се међу члановима жеља, да по подне пређу у Београд да га разгледе, и тако су са надзорником и неким земунским учитељима као путовођама до 50 учитеља прешли у Београд. Ту су посетили гробове Доситија и кнеза Михаила, народни музеј и народно позориште и задовољни овим излетом вратише се на заједничку вечеру, која је истог дана у почаст скупштинара приређена била.

Земун, 18. Октобра 1881.

Св. М.

КАКО ПОКАЗУЈЕ САТ, КОЈЕ ЈЕ ВРЕМЕ.

Ученици морају да знају да рачунају бар до 60, да могу да схвате ову лекцију, која је врло корисна.

Пред разредом стоји коло као горе на сату, а часови су обележени арапским цифрама.

Ви долазите, драга децо, у школу пре и после подна; али долазите ли кад вам је воља и излазите ли кад хоћете? — Кад треба да дођете пре подна? — Кад после подна? — На што гледи ваша мати, кад вам каже, да је време, да пођете у школу?

Данас ћу да вас научим, како можете кад погледате на сат и сами да знате, кад треба да пођете у школу. — Али кажите ми најпре, је ли ко од вас видео, шта се све налази у сату, што код куће на зиду виси? — Налазе се мали точкови, који су већином од гвозђа. — Погле-

дајте у мој ценни сџат; токови сџата на зиду много су већи него у овог малог сџата. — Да ли још што друго видите на сџату, што виси на зиду (Шеталица). — е дирајте у шеталицу, јер кад ју зауставите, не може сџат да показује, које је време. — Шта мислите, да ли се и у мом сџату налази шеталица? А у сџату на торњу?

Покажем горњу страну на којој се чита које је доба. Тај део сџата зове се часоказ. На њега гледамо, кад хоћемо да знамо, колико је часова. Који се део сџата зове дакле часоказ? — Како се зову ове две ствари на часоказу? (Казалке). — Јесу ли обе једнако велике? — Покажите већу. — Од чега су направљене?

Какав облик има часоказ на сџату? Какве је боје? — Шта примећавате на часоказу? (Бројеве). Именујте бројеве, на које показујем. — Нацртајте коло на вашим таблицама. То коло зове се другчије и круг. — Именујте ми још коју ствар, која има облик круга. — Покажите средишњу тог круга и ставите тамо једну тачку. — Повуците једну праву линију, која пролази кроз средину, а иде од горе доле. — У колико сте делова разделили то коло? — Ставите горе број 12, а доле 6. — Повуците још једну праву линију, која пролази кроз средину, али да иде од лева на десно. — У колико је делова раздељен сада тај круг? Лево ставите број 9, а десно број 3. — Именујте бројеве, који су већ означени. — Повуците 12 потезова на вашим таблицама. — Разделите их у два, три, четири и т. д. једнака дела. — Покажите половину, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{3}{4}$. Који су део 6 форината (динара) од 12 форината (динара)? — 3 фор. од 12 фор.? — 9 фор. од 12 фор.? — Исто вежбање са часовима.

Разделите у три једнака дела растојање на кругу између 12 и 3, 3 и 6, 6 и 9, 9 и 12. — Назначите бројеве 1 и 2 између 12 и 3, 4 и 5 између 3 и 6 и т. д.

Мала казалька иде врло лагано; она треба 1 час, да дође од једног броја до другог. — Колико ће времена требати да дође од 12 на 1? од 12 на 2, од 12 на 5 и т. д.? — Ви ручате (обедујете) у подне; где стоји тада мала казалька? — Где стоји, кад полазите у јутру у школу? — Кад идете да спавате?

Ви знате да бројите до 60. — Бројте додавајући сваки пут 5 помоћу потезова и престаните код 60. — Узмите половину од 60, од 30, од 20, од 10.

Један час има 60 минута. — Колико је минута у $\frac{1}{2}$ часа, у $\frac{1}{4}$ часа, у $\frac{3}{4}$ часа?

Разделите растојање од 12 до 1 у пет једнаких делова. — Урадите то исто између других бројева. — Колико има делова између 12 и 1, 12 и 2, 12 и 3 и т. д.?

Велика казалька обиђе коло за 1 час. — Која казалька иде брже? — Покажите на таблици помоћу једног малог крстића где је велика казалька на крају од по часа, од четврт часа, од три четврти часа, од 5 минута, од 12 минута, од 25 минута и т. д.

Која казалька показује часове? — Која казалька показује минуте? — Гледајте добро, шта ћу да радим. — Ја покрећем велику казальку на 1 час; колико времена треба она, да направи тај пут? — Исто тако на 3 часа, 5, 6 и т. д.

www.unilib.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Један ученик намешта казаљке, а други казују колико је часова. На кругу на својим таблицама цртају ученици и казаљке и обележавају њима часове, који се кажу.

У 12 часова је подне. У 12 часова ноћу је поноћ. Један дан траје од једне поноћи до друге. Подне је половина дана. Колико пута обиђе мала казаљка часоказ за 1 дан? Колико пута велика? Колико часова има дакле 1 дан?

Крај је лекције; учитељ гледа на сат и каже које је време. Ученици забележе положај казаљака.

(У место 1 час каже се и 1 сат или 1 ура. Гдегде зову часом минут. Учитељ ће се равнати по пределу, у ком се налази.) **Ж. Жос.**

БУДИМО ИСКРЕНИ.

Једва има чега, што би по будућност једнога народа од већег уплива било, него што је јавна настава у опште, а народна школа напосе; или да срећа и напредак некога народа искључиво зависи од тога, ако има добро уређене нар. школе, те речи данас често се чују од свију оних, који желе добро своме народу! Често смо имали прилике чути, да народ један био он ма како материјално богат, ако не тежи, да се и умно обогати т. ј. свестрано васпита и просвети, — мора кад тад пропаст. И верујте нам, да је то непобитна истина. Нетреба ти премноге мудрости да можеш увидити, да је просвета неизмерно благо, да су народне школе први извор, од куда се добија благо, које ти нико не може одузети! — И ако данас многи признају да су нар. школе спас народни, има их напротив доста велики број и таквих, којима још никако не може да се разиђе магла испред очију, кроз коју им нар. школа изгледа као ствар непотребна, као неки намет на вилајет! Но надати се треба, да ће доћи време, кад ће и ови својим природним очима гледати школу у њеној правој светлости с неизмерином коришћу, што је од ње добијамо.

Познато нам је свима, да се за последњих 10 година велика пажња и брига поклањала нашим школама. Зато време крочиле су оне доста напред, па ипак још ни близу нису, да до своје пожелане мете дођу. Та ево сад у последње време устаје велико и мало са жељом, да нам се наше народне школе сад још другчије и напредније (?) преустроје. Последњем цркв. народ. сабору пребадивало се, што није ништа радио за школе; а овај опет због краткоће времена а нагомиланог материјала — није могао све посвршавати, него је, како друге нерешене ствари тако исто и школско питање оставио за свој идући састанак. Сад је година како је шк. анкетна комисија претресала предлог за нову шк. уредбу, што ју је израдио вис. шк. савет — на опет се подигла читава граја на наше аутономне шк. власти, да се слабо старају о школама, да с њима поступају мађијски и т. д. — Да ли је тај поступак оправдан, нећемо сад да доказујемо. Како се сада састао сабор, то ће без сумње прво решавати о школама. Ми смо шта више тврдо уверени, да ће наше све више и ниже шк. власти уложити сву могућу снагу и радити у хатар напредка школског. Оне ће се трудити, да уклоне све препреке што прече да нар. просвета процвати. Али као што захтевамо, да наше власти раде око уна-

пређења школе, исто тако с правом имају наше власти тражити снажне подпоре у извршењу тога тешкога задатка; а ту подпору нико други није у стању дати ван сам народ а особито српско учитељство.

Може наш сабор донети Бог зна како добре установе, које ће подпуно одговарати потребама и духу данашњег времена, ако народ и учитељство не прими то са одушевљењем него немарно и хладнокрвно — то ће онда сви донешени закони бити мртва слова на папиру! Да нам наше народне школе дођу до пожелане мете, треба да поред добро донешених закона предљачи удружен заједнички рад; а посредно највише могу припомоћи они, који су неразлучно скончани с школом а то је наравно српско учитељство. — Може се жртвовати све и сва да се подигне што више школа и других просветних завода ако учитељство не буде одушевљено и свесно свога позива, ако небуде радило неуморно с пожртвовањем, посветивши цео свој живот искључиво школи и цветању просвете народне — све жртве принесене на олтар просвете не само да неће бити од користи, него ће сва та мука народна бачена бити у бару!

Може бити да ће нам се приговорити, како много захтевамо од нашег учитељства, како се све баца на њихова леђа; а што је најглавније поболшање његовог материјалног благостања — на то смо заборавили, то нам је — девета брига! Нисмо заборавили на ту неизлечиму рану на телу нашег учитељства. Постарајте се за добро материјално благостање нар. учитеља, па онда тражите одушевљења за посао, — тако ће нам — без сумње — довикнути многи брат учитељ.

Учитељске плате данашњим даном далеко су боље од пређашњих и у Бачкој и у Банату а и боље су него у других околних народа; а иде се затим да буди још и боље.

Много смо пута чули тај вапај нашега учитељства, а који по нашем уверењу нема толику моћ, да чуднотворно може упливисати на сјајан успех народне просвете. Ми судимо, да оданост, пожртвовање, самопрегоревање за свој узвишени посао, којим желимо користити своје државе народу, никада не може зависити од оне награде што ју има сиромашан учитељ, него њега треба у том да руководи нада, да он то чини из чистог родољубља, у уверењу да од њега јединог зависи спас или напредак, пронаст или назадак свога народа. Зар се може и замислити богатија награда, него подпуно убеђење, да дужност своју савесно отпављаш и кад си тако срећан, да можеш видити лене плодове твога неуморнога рада!

Да неби из овога што смо сад навели когод извео конзеквенцију, као да смо ми противни да се материјално стање нашег учитељства унапреди, то овим читујемо, да нам је такође жеља да се то тако спорно питање једном повољно реши. Ми смо само томе противни, што се хоће да докаже, да народна просвета поглавито зависи од добро уређених учитељских плата. С тиме се никада неможемо опријатељити.

Најпосле да наше учитељство буде добро награђено то зависи од њега самога. Јер као што неки тврде, да ће народна просвета само онда процветати, ако учитељство буде добро награђено; исто тако не може бити сумње, да ћемо тада само моћи рачунати на жртве, што их народ

www.unib.rs

У
Н
И
В
Е
Р
С
К
И
Н
А
Р
О
Д
Н
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

треба да приноси на олтар просвете, ако га будемо убедили о неизмерној користи, што му га даје народна школа, а ово опет једино зависи од учитељства, како буде своју дужност тачно вршило.

Онога часа, кад народ дође до убеђења, да му сва срећа и напредак зависи од народне школе и из ње излазеће праве просвете, онда будимо уверени, да ће тај исти народ све и сва учинити зарад подизања народне школе као и моралног и материјалног угледа свога заслужнога учитељства.

Иницијатива дакле зарад те узвишене цели лежи једино у рукама српског учитељства. С подизањем народне просвете подићиће и оно своју лепшу будућност!

Метнимо руку на срце, будимо искрени, на ћемо морати признати, да *напредак школе поглавито зависи од тога, како учитељство и с каквим одушевљењем своју дужност врши*, јер сви остали услови ни близу немогу тако ушљивисати на постигнуће горње цели. *)

П.

СА ГЕОГРАФСКЕ ИЗЛОЖБЕ У МЉЕЦИМА.

Трећи међународни географски конгрес у Мљецима био је спојен са географском изложбом, која је била отворена од 1. до 30. септ. о. г. О истој је реферовао у „Ztschrift. f. Sch. Geogr.“ др. *Ј. Шаван* у Бечу. Из његовог реферата видимо ове податке. На изложби је било изложено 6763 ствари од 857 изложилаца. Већ летимичан поглед показује, да закључци географског конгреса у Паризу (г. 1875) нису остали без благотворног ушљива на производњу наставних средстава у географији, нарочито вреди то за Немачку, Аустрију, Француску и Русију; ова последња држава доказала је већ г. 1875. на изненађење свију компетентних стручњака, да се у руским војничким заводима наставља у географији рационално. Наставна средства из Немачке уступала су истина појединим производима гдекојих других земаља, али што се мапа за дувар и атланата тиче припада Немачкој још једнако прво место. Узму ли се у обзир целе збирке од мапа па до најмањих наочигледних средстава, онда стоји Русија на првом месту, која својим педагошким музејима предњачи свима народима. Знаменит напредак учинила је Аустрија, која у многим погледу достиже Немачку, нарочито што се тиче мапа за дувар. И Француска је показала, да поклања потпуну пажњу географској настави; по укусној форми превазилазе многе француске мапе оне других држава, али коректност у мапа ванфранцуских земаља није још каква треба да је. Мала Швајцарска показује својим бриљантним кантоналним картама најјасније, како јако може да се унапреди географска настава добрим и целисходним наставним средствима. Италија заостаје још јако иза осталих земаља; изложене ствари показују истина добру вољу, али се осим глоба и планетарија ретко уздижу над нивоом средстава за нужду. Хвале вредне и од

*) Чланак овај уврстили смо поглавито с тога, што га је писао народни учитељ, те се радујемо одушевљењу, које не заустављају материјалне неприлике. У том је писац свакако невинка, и признавајући оправданост више његових навода, ипак судимо да напредовање школе живо изискује, да се материјално стање учитељства што пре и што боље уреди.

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

чести успехом увенчане напоре учинила је Угарска, да се ослободи немачке нијаце. Изложени самостални радови издају ипак још јако карактер покушаја. Саразмерно слабо била је заступљена Белгија, која је почела по примеру Русије да оснива педагошке музеје, и Енглеска. Још мање су изложиле Нидерландска и Шведска, које су се у Паризу врло одликовале. Остале државе не вреди помињати. — Наставна средства за географију знаменито су обogaћена географским карактерним сликама. Г. 1875. било их је само у руском одељењу, а у Мљецима беше их већ у одељењима пет разних држава, и то у аустријском одељењу у досад ненадмашеној изради како погледом на избор предмета тако и по техници представљања. То је велика заслуга вредне накнадне фирме *Е. Хелцел*. Она је изложила и мапу Алпа за дувар у мерилу 1:600.000 од *Хардта*, која је стекла признање код свију стручњака. Угарска добија своје мапе за дувар још једнако из *Пертесовог* инштитута у Готи. Изложене од г. 1877. и 1878. већ су од чести у топографским основима застареле, мапе жунанија од *Ј. Хомолке* 1:150.000 још су средње у техничкој изради, али дају познати труд и озбиљну тежњу. Осим мађарског издања *Штилеровог* атласа беху још атласи од *Хомолке* и *Генција*, који јако заостају иза *Штилера*. Похвалу заслужују изложене наочигледне слике, којих техничка израда дакако одговара њиховој јефтиноћи. У свему се види, да се Угарска више стара за своје народне школе него Аустрија. — У Немачкој се највише одликују ствари Јустуса *Пертеса* у Готи. Ниједна друга земља не може да покаже слично дело као што је историјско-географски атлас од *Сирунера* и *Менкеа*.

Руска изложба у свему је дивна. Јако су привлачили пажњу један апарат за демонстрацију мене годишњих доба и један планстаријум од генерала *Копховског* и *Пуликовског* атлас по картографско-дескриптивној методи.

Опште дивљење изазвала је у француском одељењу рељефкарта Француске од *Левасера* (велезаслужни регенератор геогр. наставе у Француској) и гђе *Клајнманс* са геолошким колоритом; висине су само 4 пута увећане, а цело је право уметничко дело скулптуре. — У талијанском одељењу изложио је др. *Ђирауд* у Турину врло прост и јефтин планстаријум. Хвалу заслужује и карта фурланског краја од проф. *Маринелија*.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(У српској учитељској школи у Сомбору) оспособљено је за време опстанка тог завода т. ј. од г. 1814. до 1881. год. свега 956 учитеља и 105 учитељица, укупно дакле 1061 лице. Осим тога је после течајева, који су више пута држани, накнадно за учитељство оспособљено 409 лица.

(Загреб) Скупштина учитеља града загреба држана је 26. окт. Расправљано је питање задано од владе, које је гласило: „Јесу ли се граматике уз нове читанке показале као сходне и практичне; ако не, нека се назначи, што и како би се имало у њима изменити.“ Скупштина је нашла, да је граматика уз читанку за II. разред добра, а она уз читанку за III. разред да је преопширна, с тога ваља при прерађивању исте у обзир узети, да се у њу уврсте само правилни облици, а изнимке да се уврсте у граматику за 4. разред. На предлог *Модчев* решено је,

да се одбору за припрему програма за будућу скупштину препоручи, да међу расиравна питања уврети ово: Што се има цртати у нижим разредима девојачких народних школа и како би се имало цртање у склад довести са прописаним женским ручним послом. — „*Нар. пов.*“ донеле су чланак под насловом „Поправилница у Загребу“, који је опет потакнуо ово врло важно питање. Како „*Нрв. иџ.*“ дознаје, град је за ту цел приправан на доста велике жртве, али би и земаљски буџет требао да прискочи граду у помоћ.

(*Хрватски педагошкијско књижевни збор у Загребу*) имаће 29. дец. по нов. кал. свечану главну скупштину у прославу дедетогодишњице свог постојања. У истој скупштини читаће се предавање: „Положај учитеља према науковној основи садање школе“ од М. Петровића, професора учитељске школе у Сомбору, који је прави члан поменутог збора.

(*У богословији у Ср. Карловцима*) уписан је ове године 61 ученик, што је највећи број слушаца, одкако се богословија отворила. Од тог броја долази на 1. разр. 16 (од тих су 9 положили испит зрелости, а осталих 7 имају га положити накнадно), на 2. разр. 20, на 3. разр. 15, и на 4. разр. 10. (С. К.)

(*Бугарска.*) Министар просвете Јиречек отпутовао је у Беч, да изабере професоре за Бугарску.

(*Русија.*) По заповести цара Александра III. преобратиће се 17 царских замака, који се у разним крајевима Русије налазе, у добротворне или васпитне заводе. Међу тим замцима налази се и Ливадија у Криму и Белведере у Варшави.

(*Н. Сад 26. новембра*). — Ретко ће се још којој општини десити така прилика, да у један мах бира себи три учитеља и једног управитеља, као што је то био случај данас у нашој општини. Компетената је било довољно за сва ова расписана места. На првом месту био је одређен избор за учитеља на нашој срб. вишој девојач. школи. Н. Ц. III. Савет кандидовао је за ово место три срвшена филозофа Пају Аршинова из В. Бечкерека, Димитрију Калића и Милутина Татића из Нов. Сада. Од ових је изабран апсолутном већином гласова *Димитрије Калић*. — За управитељско место у овдашњим срп. основ. народ. школама било је пет потражиоца, међу овима је добио апсолутно већину гласова овдашњи учиоел *Радослав Хорват* и проглашен је за изабраног управитеља школског. — За учитељско место у средишњој мушкој школи било је 7 компетената, а изабран је *Јован Марик* госпођиначки учитељ такође апсолутном већином гласова. — За салашку школу било је 5 компетената; тројица од њих нису имали закониту квалификацију за учитељско звање, ал општина је ипак припустила на избор једнога од њих и изабрала је привремено, на годину дана за тог учитеља *Ђиру Каракашевића* умировљеног учитеља са тителске државне грађанске школе. Општина ова тежи свим силама да унапреди своје школе и нежали жртве, а на овим учитељима је, да покажу, је ли достојно и право да се те жртве приносе. Ми се надамо, да ће сви ови оправдати поверење, сваки у свом колу, које им је од ове општине поклоњено. Пре ових предмета прочитано је решење епарх. школ. одбора, којим се потврђује Ђорђе Милић за овдашњег алманшког учитеља и досудило се 40 фр. учитељу овдашњем Тодору Димићу, што му је ускраћено било за појање црквено.

Р А З Н О.

(*Српски народно-црквени сабор*) изабрао је у својој седници од 22. нов. за српског митрополита-патријарха Његову Преузвишеност Господина Арсенија Стојковића, будимског епископа.

(*Марко Краљевић за немачку омладину.*) Накладна књижара Ј. Ф. Шрајбера у Еслингену издаје илустровану библиотеку за омладину, у којој ће бити у појединим свескама најславније скаске свију народа. Уредник те библиотеке је Т. Екарт, директор евангеличких школа у Бечу. Десетој је свесци наслов „Marko, der serbische Königssohn.“ Текст за исту написао је наш познати књижевник М. Петровић, а слике су од чешког уметника Фр. Коларца. Свеска та стаје 50 пфенига. Уредник Екарт пише међу осталим о изради тог дела г. Петровићу ово: „Надам се, да ће књижица у том облику проћи широм нашега света и да ће допринети, да немачка омладина ближе позна лене песничке црте из душе Вашег народа. Вама нека је топла хвала за труд, што сте га уложили око прозајисања тог јуначког пева.“

(*Годишњи спомен владике Платона Аганацковића*) основатеља Платонеума држан је у недељу 15. Новембра после службе Божије у св. Ђурђевској цркви Сомборској у присуству управитеља, професора учитељске школе, свију приправника и приправница, као и школске младежи српске из гимназије, више девојачке и народних школа. После црквене светковине говорио је управитељ српске учитељске школе у великој школској дворани у присуству професорске колегије сакупљеним уједно приправницима и приправницама о животу и делима првог професора и највећег добротвора ове учитељске школе владике Платона, а затим је питоцима „Платонеума“ и другим најприлежнијим приправницима и приправницама од стране завојача на поклон раздао 30 примерака књижице: „Чланци о васпитању за родитеље.“ — На свршетку школске свечаности устану сви приправници и одиоје за покој душе неумрлог добротвора народног владике Платона заупокојни кондак: „Со свјатими упокој!“

(*Завештање Михаила Лефтера.*) Покојни Михаило Лефтер бивши адвокат и грађанин Сегедински, оставио је српској учитељској школи Сомборској 200 фор. која је свота високом срб. нар. Саборском Одбору у Карловцима већ достављена. На позив истога Одбора Управа учитељске школе поднела је мњење, да се ова свота придода легату Јосифа Мунтила негдашњег Сегединског грађанина на побољшање професорских плата у српској учитељској школи Сомборској завештавом, који је легат на руковању у српске црквене общине Сомборске, и који је придодавањем камата порастао већ на више од 400 фр. Оба спојена легата да се зову: „Заклада Сегединских грађана Јосифа Мунтила и Михаила Лефтера за побољшање професорских плата у српској учитељској школи Сомборској“ да остану и на даље под руковањем общине Сомборске и да се 7% камата од њих на крају сваке године придаје главници, док ова на 2000 форинти непорасте, па тек онда (од прилике 1896. године) да се камата ове закладе на побољшање професорске плате обраћати почне. — Слава нека је племенитим и редким завештатељима, родољубивим Сегединцима, који се на самртном часу свом сетише српске учитељске школе Сомборске! Дај Боже да њихов пример многе подражатеље у српству нађе.

(*Нова српска мапа.*) Књижара браће Јовановића у Панчеву издала је ових дана мапу Аустро-Угарске, Босне и Херцеговине, Србије и Црне Горе, коју је нацртао Ф. Хандтке. Размера 1: 850,000. Цена 8 ф. Велика ова мапа за зид израђена је са свом могућом брижљивошћу и неби требала ниједна српска школа да буде без ње. Уредништво потражило је за исту стручњачки суд, који је гласио најповољније. Тако је наша школа обogaћена једним изврним училом, које је већ одавна требала да има.

НЕКРОЛОГ.

Др. Данило Медаковић познати српски новинар преселио се у вечност 5. Новембра о. г. после дужег боловања у 63. години живота свог у Загребу, где је у последње време становао.

Покојни је рођен 5. Новембра 1819. у Зрмањи у кршној крајини личкој. Свршив гимназију у Задру пређе 1838. године у Србију, где је био секретар кнеза Милоша а доцније пратилац кнеза Михаила на путу по Немачкој. 1845 продужи Медаковић науку у Немачкој и постане доктор филозофије. Вративши се у наше крајеве 1848. године купи штампарију и почне издавати у Карловцима новине „Напредак“. После покрета пресели се до 1859. године стално у Нови Сад, где је издавао *Српски Дневник* и књижевни лист *Седмицу*. Медаковић је тада имао у руци средиште књижевног рада оностраног Србства а писао је и сам неуморно чистим српским језиком и лаким а леним стилем. Жаром родољубља одушевљени млади Срби прикупили су се око њега и радили у његовим листовима из чистог родољубља не тражећи награда. 1852. год. написао је „*Повестницу народа српског*“ која се у своје време много читала. У штампарији његовој и о његовом трошку штампане су многе поучне и забавне српске књиге, међу осталима „Дела Доситеја Обрадовића. На позив многозаслуженог обновитеља српске школе Дра Ђорђа Натопшевића почео је 1858 године покојни Данило Медаковић о свом трошку издавати у Новом Саду „Школски Лист“ позвавши у њему учитељство српско да се уједини и да одржи и осважи овај први и једино напредку српске школе и народне просвете посвећени „Школски Лист.“ — Пошто је млађи нараштај са својим радом дошао, уклонио се Медаковић сасвим са јавног поља 1864. и преселио се у Хрватску где је себи набавио добро Писаровину. Пре сеобе своје опростио се писмено и најтоплије захвалио је свима сурадницима својима. Као писатељ, новинар, штампар и вредни издаватељ књига заслужио је он себи лепо име у народу, а својим књижевним и издавачким радом први је од српских писатеља стекао и деци својој после себе оставио велико имање. — Вечна нека је усмено вредном и заслуженом покојнику!

У *цетак* у зору 20. Нов. преселила се у вечност приправница III. разреда српске учитељске школе горњо-карловачке *Миља Бијелићева*, родом Карловкиња. Иста учитељска школа постоји већ ево седам година, а ово је први случај смрти на овоме заводу. Сиrowод беше достојан ваљане покојнице.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

Тражи се учитељ у Чоки. Плата је: 200 фрт., три ланца ораће земље, 20 пожунаца жита, 20 пож. јечма или кукуруза, од великог погребца 1 фрт. а од малог 50 новч. где позван буде; уз то стан с бантом и сламе за огрев. Учитељ је дужан у цркви појати и делу у појању обучавати. Рок стечаја је 20. Децембер о. г. Молбенице се местном школском одбору подносе.

Тражи се учитељ и првени појак православне вере у Вођину поджупанији вировитичкој. Плата 400 фр. стан, врт, дрва. Рок 15. Децембер по новом календару.

Тражи се учитељ за српску православну школу у манастиру Житомишлићу у Херцеговини. Плата је 300 фр. стан, огрев и храна. Изабрани има у цркви појати. Компетенти морају бити Срби правосл. вере и свршени приправници ма које српске православне учитељске школе. Молбенице се шаљу срб. цркв. општини у Мостар.

ПРОМЕНЕ У ШКОЛСТВУ.

Намј. учитељ у Кућанци Ђура Плавнић именован је правим учитељем у истом месту. Сврш. приправница загребачке препарандије Јерина Трбојевића именована је учитељицом на онхој девојачкој пучкој школи у Бјелани. За учитеља у Ботошу именован је Јефта Бајин.

Издаје и уређује: **НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.**